

oksana **zabužko**

MUZEUM OPUŠTĚNÝCH TAJEMSTVÍ

newit

The translation was made possible thanks to financial assistance of Arseniy Yatseniuk „Open Ukraine“ Foundation.

Kniha vychází s laskavou podporou nadace Open Ukraine.

Copyright © Oksana Zabužko, 2009, 2010

Translation © Rita Kindlerová, 2013

Cover and layout © Lucie Mrázová, 2013

ISBN 978-80-87162-90-3

SÁL I

„TOTO!!!“

Pak přijde řada na fotografie. Černobílé, vybledlé do sépiové barvy, karamelově hnědé, některé na tuhém fotografickém papíru vzorovaném jako vafle, s bílými zoubky dokola, podobnými výšivce na límci školní uniformy. Doba předkodakovská, doba studené války a tuzemských fotografických materiálů, stejně jako všeho tuzemského, přesto jsou ženy na snímcích dokrášleny stejnými vysokými pirožky příčesků, těch debilních vložek z mrtvých vlasů (a často patrně i cizích, tfuj, takový hnus!), a oblečené do stejných neforemných hranatých šatů prkenného vzhledu jako dámy ve filmech Andyho Warhola nebo, řekněme, Anouk Aimé v 8½. Aspoň ten mohly vidět, i když jen teoreticky, mohly vystát pětihodinovou frontu ve festivalové tlačenici a procpat se do sálu, mokré a šťastné, s našikmo rozčuchanými příčesky a různobarevnými temnými lívanci v podpaždí na bílých nylonových blůžkách, pod něž se nosilo barevné prádlo, pochopitelně tuzemské, co kdo měl nejlepšího: modré, růžové, fialové. Ale prádlo na fotkách vidět není, ani ty vlhké lívance, ani zápach front – ještě nebyly obeznámené s deodoranty, zato bohatě napudrované drolicí se bělobou a růží, navoněné nějakým Indickým santalem z fabriky Krasnaja Moskva nebo v lepším případě polským, stejně lepkavě sladkým Być może, na kakofonickém pozadí rozpařeného ženského potu, to už nikdo nezrestauruje. Na fotkách se vyšňořené a čerstvě učesané celkem podobají současnicím Anouk Aimé, žádná železná opona odtud, ze vzdálenosti čtyřiceti let, už není vidět. Víš, co mě tuhle napadlo? Že

ženy obecně mnohem méně podléhají politickým bouřím – natahují si kapronové punčochy, později nedostatkové punčocháče a soustředěně je uhlazují na nohách, neberou ohled ani na vraždu Kennedyho, ani na tanky v Praze, takže skutečnou tvář země představují muži – alespoň té, která byla. Pamatuješ si, jaké nosili čepice? Stejně jako uniforma, kožené krychlové ušanky? Sobí beranice, hm, říkalo se jim pyžyk⁶. Vojensky sešikované řady mlčenlivě se černících pyžyků na tribuně mauzolea⁷ 7. listopadu. Je zajímavé, že ten den vždycky přšelo, někdy i sněžilo, jako by samotná příroda upadala do smutku, a před vládní tribunou – vynervovaní organizátoři řvali na nastoupené účastníky manifestace jako kápoové na vězně – se slušelo procházet bez deštníků, prostě ve sněhu, aby se nekazily záběry v televizi. Barevné televize tehdy ještě nebyly, tuzemský průmysl jaksi nestíhal dohnat Západ. Ale ne, byly, namítáš, už v sedmdesátých letech to nebyl žádný zázrak, jenom nedostatkové zboží a drahé byly jak sviňa. Dobrá, tak dál – tenhle přísný buclík v bačkůrkách s bambulemi, to jsi taky ty? A kdo tě to drží na klíně – babička Lina? (Chimérická fotka, čímsi přitažlivá, člověku se nechce odtrhnout pohled – třeba proto, že sotva fotograf stiskl spoušť, žena sklopila zrak na dítě, s tím ustaraným a současně zjasnělým výrazem, s nímž všechny ženy na světě berou do náručí nemluvně, je jedno, zda své, či cizí – a my, na druhé straně objektivu, čekáme, dokud oči opět nepozvedne: když se díváte déle, jde o dosti nepříjemný efekt, navíc, když víte, že ta žena již několik desítek let není na tomto světě, a jakýma očima by se dívala, kdyby v té chvíli mrkla víčky, to už se nikdy nedozvíme.)

Ano, jako bych neměla dost vlastních přízraků – vlastních nevybledlých, stále ještě karamelově jasně hnědých tváří vyzdobených regulárními neštovicemi toho „vaflo-

vého“ rastru, s nímž si dnes neporadí žádný photoshop. Při skenování tyto fotografie vyprchají jako básně při překladu z jednoho jazyka do druhého a na obrazovce mají prapodivně žalostný výraz – jako by je právě vytáhli z vody a ony se teď zavěšené suší na neviditelné šňůře. Asi jako by je vyzvedli ze dna času, podvědomý stereotyp přijetí: někde si tam pod prachem let ležely a my jsme je vzali a vynesli na světlo – měly by být šťastné, nebo co? Zajímalo by mě, odkud se vzala ta naše trvalá nadřazenost ve vztahu k minulosti, to nevléčitelně tupé, absolutní přesvědčení, že my, současní lidé, jsme rozhodně a kategoricky moudřejší než ti tehdejší – na tom jediném základě, že máme odhalenou jejich budoucnost: že my víme, jak oni všichni skončí? (Nijak dobře!) Něco podobného jako ve vztahu k dětem: poučování a blahosklonnost. A stejně jako děti i lidé minulosti se nám vždy jeví naivní – ve všem, od oblečení a účesů po způsob myšlení a pocitů. Dokonce i tehdy, kdy jsou to lidé nám blízcí. Přesněji, kdysi nám blízcí.

„Na co myslíš?“

„Nevím. Na nás.“

Tím se liší manželství ode všech byt' kdovíjak přechodných vzplanutí a zamilovaností: patří k němu samozřejmě má výměna přízraků. Tvoji mrtví se stávají mými a obráceně. Jmen vzpomínaných v chrámě na Dušičky přibývá: Anatolij, Ljudmyla, Odarka, Oleksandr, Fedir, Teřana – ta jsou obvyklá, a za nimi následují jako nová vlna nástrojů v druhé části symfonie, hluboké violoncello s kontrabasovým niterným sténavým andante: Apollinarija, Stefanija, Ambrozij, Volodymyra. Ta znějí skoro jako jména jiného národa, ale možná ten národ byl jiný, vždyť všichni, kdo skončili rokem 1933 na Kyjevsku a Poltavsku, Talymonie a Lampie, Porfy a Teklyny, taktéž připomínají spíš vzpomínku na první křesťany než na příbuzné vzdálené od nás

nějaké dvě tři generace. Tehdejší západní, katolická jména v porovnání s nimi ještě znějí živě, i když nadále slábnou, dokud existuje vůbec někdo, kdo je může vyslovit: to je můj strýc, můj děda, zahynul na Sibíři nebo emigroval do Kanady. A v tomhle místě ty, s tím nevidoucím úsměvem, který se po tváři rozlévá pomalu, nezřetelně, jako mléko po stole, začínáš vzpomínat, jak na začátku osmdesátých let tvá rodina nečekaně dostala zásilku z Kanady od nějakého takového strýčka z ikstého kolena. Kdovíproč ji KGB pustil, vycítila svých posledních pár šupů, anebo už byla nějak oslabená, jako všechno v té zemi bylo zesláblé a vyčerpané před koncem. Skutečný kanadský balík, a dokonce nikoli květinový šátek, kterými bůhvíproč diaspora starý kraj nadměrně štědře zásobila, ale džíny, matičko skákává: tvoje první levisky a k nim džínová košile, a v tuzexovém obchodě ti rodiče koupili opravdické adidasky a adidasovou tašku přes rameno, a ty jsi takhle chodil do školy – a mě to na chvíli skoro až zabolí, až k sevrění na soláru, z těch zpětně tak nesmyslných, pubertálních závistí, tak, jako by tebou osvětlený obrázek i mě náhle shodil jako ze žebříku o nějakých dvacet let zpátky, a já přimrzávám k lavici neschopná odvrátit pohled od nejnedostupnějšího kluka ve třídě, a ty se na mě nedíváš – tehdy by sis mě ani nevšiml – s vyrážkou a řidoučným premiantským culíkem –, leda abys mě slušně pustil do dveří: takoví chlapci z dobrých rodin zasažení raným úspěchem bývají vždycky slušní, protože na sebe nepotřebují poutat pozornost hloupými kousky, životní úspěch vůbec jako nic jiného rozvíjí v lidech dobrosrdečnost – povrchní, vlašnou jako tělesná teplota, která nepropouští žádnou agresi, ale ani soucit. „To není možné,“ říkám nahlas a pokyvují hlavou, ale tomu nerozumíš, jsme každý jinde, dál pokračuješ ve svém. Mimoděk připojíš mou repliku jako jakýsi náhlý krátký potlesk ke svým tehdejším

triumfům u dívek a vrazíš ji s lehkým přibouchnutím do šuplíku dvacetiletého stáří. A tak zůstaneme, jak jsme – každý u svého šuplíku, aniž bychom je nejen smíchali, ale dokonce ani společně nezasunuli, a přesně to jsem měla na mysli tím „To není možné“ – jak si, kruci, lze vyměnit rodinné přízraky, sezdat mezi sebou ty v hloubi času zaničující dlouhé lavice nebožtíků-z-obou-stran, když se nelze vzít dokonce ani se sebou včerejším – tím klukem a tou holkou, kteří se kdysi zamilovávali do jiných holek a kluků a po nocích nespali, ještě bez podezření, že existuje ten druhý? A hrůza je v tom, že ten chlapec ani ta dívka nikam nezmizeli: například jsem prostě pořád idiotsky schopná žárlit na tvoji školní lásku, a je jedno, že jsem se s ní seznámila ve zcela současné době; to setkání by mi mělo teoreticky jednou provždy tohle téma uzavřít, protože současné srovnání již jasně vychází v její neprospěch: stala se z ní taková dost otřesná bába, nepříjemná, opuchlá a obtloustlá, typ bývalých inženýrek-projektanek, které dnes prodávají v second handech a na tržištích, a ještě s tak hluboko posazenýma očima, tak uhlově černými očními důlky, že časem stále více budí dojem buď chronické uplakanosti, nebo chronického pití, a nositelku dělají pěkně starou. Kromě toho se na mě při seznámení ani neusmála, což si lze vyložit tak, že její životní zkušenost dosud nedovolila, aby v ní vyrostla dobrosrdečnost, není vyloučeno, že její první školní láska pro ni zůstala jediným světlým bodem v životě, takže mi připadalo, že si spíš zaslouží politování, ženské i lidské, ale to ani omylem nejde: nejde to proto, že si nejsem jista tím, koho v ní vidíš ty – současnou, nebo zároveň i tehdejší, obraz s dvojím plánem, skrz naskrz osvětlenou z jiné dimenze, a proto převaha v konečném součtu není na mé straně, neboť já jsem pro tebe pouze současná, jako hoblina odříznutá z jednoho letokruhu, byť se ten řez zdá neobyčejný.

„Ty moje holubičko. Školačko malá.“

„Proč školačko?“

„Máš tělo na dotek jako školačka. To je fantastické.“

„Co přesně?“

„Že se tak zachovalo.“

„Ty sprostáku.“

„Jo, sprosták,“ souhlasíš a otáčíš mě na záda, schopnost tvých rukou dostat z mého těla tak různé tóny co do výšky a barvy, které slyším pouze já (trochu se podobají minimalistům jako Philip Glass, ale Glass je v této souvislosti začátečník, o takové paletě se mu ani nesnilo), mě opět přinutí přejít do stavu jiného poslechu: zavřít oči, celkově se soustředit na obrazy na vnitřní straně víček. Jako na symfonickém koncertě – nejdřív se pomalu, jako pod vodou, začínají hýbat bledé výhonky řas vyřezaných s plavnou elegancí japonské grafiky, potom – vynoří se na povrch – tropicky hustá, smaragdová zeleň, která tmavne a tmavne, stahuje se a tvrdne až k bolestivému bodu bradavky, a přesně v tu chvíli, kdy já už už vykřiknu, protože tohle mě už bolí, stisk povoluje a přechází do obvyklé laskající povodně a nad obzorem se vítězně vynořuje kulaté, oranžově planoucí slunce! Nadšeně se směji nahlas, celá už jako živý keramický džbáněček, hudební socha v rukou mistra, po ouvertuře se ještě netleská, říkáš odněkud z temnoty, jakoby již z mého nitra, tvé ruce pokračují v pohybu s nemilosrdnou přesností, takový dar od Boha, a já začínám jako obvykle umírat. Jak to děláš? Ještě dávno předtím, ještě než do mě vnikneš a celkově mě sebou zaplníš, v tu dobu ze mne už zbývá jedině prohrátí něžným světlem vděčnosti skrz naskrz, tekoucí a pohyblivá forma, do níž vkládáš vše, do posledního, se zoufalou silou už skoro neživého přírodního jevu, vše překonávající ohně a země, ach, ty, ty, ty, můj jediný, můj bezejmenný (v takových chvílích nemáš

jméno – jak tomu bývá se všemi nekonečnými veličinami). Prvotní výbuch, vyšlehnutí nově zrozených planet, zatmění, křik – je jasné, že tohle je štěstí, že jsme měli šílené, neuvěřitelné štěstí, až se obávám, čím jsme si ho zasloužili a jaké za to ještě bude třeba zaplatit mýto, jen si pomysli, mumlám v blažené malátnosti a dál nedílně pevně zanořená nosem, jako štěně, do mužské šíje ještě nevychladlé od potu, se známým kořeněným pachem (skořice? kmín?). Miliony lidí žily na světě a nikdy neprožívaly nic podobného (i když vlastně, co my víme? Šťastní milenci jsou ale kdovíproč vždy nakaženi touto neotřesitelnou jistotou, jako by byli první na světě od chvíle jeho stvoření), a proto je nabíledni, že koneckonců není žádný důvod (a i kdyby nějaký byl, odnesla ho vlna oceánu), žádný důvod, no, ovšem, přehrávat cívku zpět a opakovaně dumat nad tou „školačkou“: nad tím, co je v tobě, jako by to ani té poslední idiotce nebylo jasné. A dál trvá ta mozolnatě hornická umíněná práce – podlepit mě, podšít, podle celého souhrnu pocitů, včetně dotykové paměti, přímo ke své první lásce. (S afektovaným cynismem se v té chvíli zeptat na něco jako: „A ty jsi co, specialista na školačky? Nymfoman? Odkudpak se berou taková přirovnání?“ – to by znamenalo vetřít se do těch podzemních prací paměti stejně neprozřetelně jako zavolat na náměsíčníka pohybujícího se po okraji střechy se stejným rizikem, že probuzený spadne a zabije se – ne ne, jen ať si jde, to není moje věc lézt někomu do hlavy s maticovým klíčem.)

Vlastně bych se měla cítit polichocena, že? Nebo aspoň uklidněna: jaké pevnější záruky věčného milování může dát ženě muž, než že ji připojí (termín z elektrotechniky, všechny nás k něčemu připojují, ale ani my nezůstaneme nic dlužné, také letujeme naživo svorky, namotáváme všemožné izolátory, dokud – prásk! – nenastane zkrat...)

k těm úplně prvním ženským obrazům pevně vtisknutým do paměti jako stopa v betonu – matky, sestry, spolužačky ze sousední lavice? Vážené dámy a přítelkyně, milujme své tchyně: je to naše přesná budoucnost, ženy, kterými se staneme za třicet let (jinak by si nás milovaný nevšiml, nepoznal). Milujme své soupeřky, bývalé i současné: každá z nich v sobě nese něco našeho, něco takového, co u sebe nejčastěji ani nepostřehneme a neoceníme, a pro muže je to právě to nejdůležitější. K čertu, co asi tak mohu mít společného s tou načerněnou babou se zapadlýma očima?!

A to je teprve začátek, bože můj. Teprve začátek.

Apollinarija, Stefanija, Ambrozij, Volodymyra (ty kloboučky z dvacátých let už minulého století jsou tak směšné, tak stlačené, kastrůlky nasazené až k obočí, obtočené hedvábnými stuhami – hedvábí je poznat podle lesku, na fotkách netmavne, uzounké krempy, kulaté hlavičky –, a na nohách, dokonce i v létě, samozřejmě punčochy, jak se musely, chudinky, potit, až hrůza!). Když se probírají fotky, s každým se mlčky pozdravíš očima – je jedno, že jsou všichni mrtví. Tedy, tím hůř pro mě.

Protože to nejen já se dívám na ně – oni se t a k é dívají na mě. V jednu chvíli to cítím stejně a nevysvětlitelně (dokonce ani tobě bych to nedovedla popsat!) jako kdysi, před mnoha lety, v Sofijském chrámu, kam jsem zašla ze zmatku napůl bezesné noci, rozechvělá ne tak událostmi, jako – mnohem hlouběji – předtuchou prvních rozsáhlých životních změn, které se blížily ze všech stran najednou a zvěstovaly konec mládí. Pokladna se akorát otevřela a já byla první návštěvnící, sama samotinká ve zvučném, napjatém chrámovém tichu, kde se každý krok po strašidelné kovové podlaze rozléhal až do chórů. A já jsem stála na dně tmavě medového šera, napůl vědomě zahleděná na šikmo dopadající sloup slunečního pra-

chu, a náhle jsem ucítila jakýsi poryv v prsou: z fresky na protější stěně boční lodi se na mě díval šedovousý muž v modrém zřaseném rouše až po paty a se sepjatými suchými dlaněmi. Skoro se mi zamotala hlava, jako by se mě zevnitř dotkla huňatá tlapka, nějaký plápolavý záblesk proletěl vzduchem, něco se pohnulo. Přistoupila jsem blíž, ale muž se už díval jiným směrem: nějaký mnich nebo bojar, časem ztemnělý obličej toho typického ukrajinského reliéfu, dobře vykresleného, ale zároveň měkkého jako ve starých horách, že ho lze dodnes lehce poznat, například mezi strejci na Bessarabce⁸, a jen jeho oči, nehybně temné, přeplněné vševědoudností, přitahovaly, jako by se nevešly, a zdálo se, že je na mne už už zase obrátí. Nevydržela jsem to a odvrátila se jako první, a tehdy jsem spatřila něco, čeho jsem si do té chvíle nevšimla. Jako by se změnilo osvětlení: chrám byl živý, byl plný lidí – ve všech pilířích a klenbě stejně mlčely stoletími vybledlé ženy a muži, a všichni měli stejně nezdejší oči přetékající eklektickým smutkem vševědoudnosti. Všechny ty oči mě v i d ě l y , stála jsem jako na vyhlídce v davu, jenže ten dav nebyl cizí: přijímali mě tak laskavě a chápavě, jako by o mně věděli všechno, ba co víc, ještě i to, co o sobě nevím ani já sama – a v tom pozvolném roztékání, jako hrudka másla v teplé vodě, v jejich vševědoucích pohledech (těžko říct, jak dlouho to trvalo, protože čas se v tu ránu zastavil), mi náhle došlo jako ta nejjasnější věc na světě, že ti lidé žili ne pouze p ř e d tisíci lety, oni žili c e l ý c h t ě c h tisíc let: přitom se dívali na vše, co se před jejich zraky odehrávalo, a jejich oči byly čistou kvintesencí času – silný roztok, těsně slisované žmolky milénia jako stlačená atomová jádra.

A já před nimi byla smrtelná – nedávno mi bylo osmnáct a skutečnou ženou jsem tehdy ještě nebyla (nedlouho poté jsem se jí stala!), takže to mohlo být prozření ze

skupiny těch, která jsou klasifikována v teologické literatuře jako zjevení panen, či co – v každém případě nikdy potom, v žádné z tisíciletých svatyň, ani na athénském Parthenonu, ani na holé pláni jeruzalémského chrámu, ani v Getsemanské zahradě – nikde mě ti viditelní ani neviditelní, kteří věky to místo obývají, nepřijímali za svou: vše, co jsem všude pociťovala, dokonce i když jsem se s nimi ocitla o samotě, byla jejich z a t a j e n o s t – ne strašná nebo odrazující, ale spíš taková, jako je zadržovaný dech, pocit, jež lze slovy popsat asi takto: „Co chceš, ženo?“ Musím jim dát za pravdu: opravdu, co je mi po nich? Když žena přijme muže, nevyhnutelně přechází do jiného okruhu přitažlivosti – prostě padá sama do času jako do bahnitého potoka, celou vahou svého pozemského těla, včetně dělohy a výrůstků – toho živého chronometru –, a čas skrze ni začíná protékat už nikoli v čisté podobě (protože v čisté podobě vůbec neproudí – stojí nehybně jako tehdy já v Sofii: jako jedno velké jezero podvědomého temně medového příšeří...), ale stejně tak vtělen do rodu, rodiny, nekonečného chromozomového růžence umírajícího a kříšeného, smrtelnou tělesností pulzujícího genotypu – do toho, co je v konečném souhrnu zvykem nazývat kvůli neexistenci přesnějšího termínu lidskými dějinami. Jako ve fyzice – neustálé zapojení (ne, SAMOpřipojení!) do elektrického obvodu: vybočit a mrknout ze strany už nelze. Měla jsem být jeptiškou, pak prosím.

A teď nevím, co si počít s tím novým pocitem: dívají se na mě ze starých fotografií tak, jako bych jim něco dlužila, a já se opravdu cítím trapně a kroutím se pod jejich těžkými pohledy, které také přetékají hranice té zachycené chvíle, nejsem si jista, co vlastně ode mne očekávají (jako by mi ne zcela důvěřovali, dívají se, zdali se opravdu hodím jako nevěsta do jejich rodiny a jak vážné jsou mé

úmysly, ach, bože, to jsou ale blbosti, co mě napadají...). Ale ty ženy v kastrůlkových kloboučcích a s kabeličkami podél stehén, v paprscích slunečních záblesků (krásný letní den, na pozadí jsou vidět stromy, které na tom místě mohou stát dodnes, a pes s udýchaně vyplazeným jazykem), všechny knoflíčky zapnuté, sportovně vypadající chlapani v košilích s krátkými rukávy a v pumpkách, muži s černými knírky pod nosem, které se zanedlouho začnou nazývat „hitlerovské“ (ale Hitler ještě nevládne a za Zbručem⁹ se po vesnicích ještě nestohují zaživa vyschlí kostlivci, a Lemyk ještě nestřílel na konzula Majlova¹⁰, ani Macejko na ministra Pierackého¹¹...). A pováleční, již v nesrovnatelně nuznějších hadrech: ti, kterým se podařilo zůstat celí, nedobitci, nebo přesněji anglicky survivors, tedy přeživší (zní to tak nějak lépe, že?). A tady, mimochodem, křehká fotografie z vyhnanství – s nízkými, tísnivě jednotvárnými kopečky na obzoru (Kolyma? Zabajkalí?), vpředu chlapec zasažený už ne sportovní, ale zcela plebejskou, vysílenou bídou, oblečený do pytlovitěho saka s obludnými „terminátorskými“ rameny, a mladá žena s pudlími lokny a také s vypočítanými rameny, oba se smějí do objektivu, hlavy nakloněné k sobě, ruce za zády, jakoby ještě pod ozbrojeným dohledem, ale smějí se upřímně, celou tváří, otevřeně se z něčeho radují, a je otázka, z čeho se tam mohl člověk vůbec radovat? (V napnutí vrásek kolem mužových úst bolestně probleskuje cosi známé, dějà vu nebo sen, na jaký si ráno nedovedeš vzpomenout, musela jsem na tobě vidět stejný výraz – vteřinečku, ze strany: přelétlo a je to pryč, pozdrav od zemřelého, který je jen tímto způsobem jakž takž ještě schopen dát o sobě vědět, a když se podíváš pořádně, a o co se tady asi celou dobu tak nenasytně snažím, pak v mnoha tvářích lze spatřit něco z tebe – něco nepostižitelně obměněného, ale zároveň společného vám všem,

jako by na ně vrhala světlo neviditelná lucernička a světelné skvrny z ní dopadaly i na tebe, když náhle změníš výraz nebo pootočíš hlavu: takhle, tak, to je skoro ono, ale zase jen „skoro“, a sen nepoznaného trvá dál a pomaloučku polehoučku se stává přeludem, jako bych pronásledovala mizející přízrak.) To je prastrýc, představuješ s náznakem bezděčné slavnostnosti, nebo se mi to jen zdá? V duchu si překládám: bratr děda z otcovy strany, rty mám přiblíble roztažené v úsměvu slušné holčičky, která se snaží zalíbit dospělým, velmi mě těší – a náhle pohled zastírá oslepující houpavý závoj slz, rychle polykám a mrkám, aby sis toho nevšiml –, jako pro všechny máminy synky i pro tebe ženské slzy automaticky znamenají výčitku na tvoji adresu, hned brunátníš jako po úderu, tak, jako by kromě tebe žena neměla kvůli ničemu jinému plakat – promiň, srdíčko, ale já už nejsem schopná déle snášet tu strnule šílenou, všeobjímající něhu, která mě zaplavuje jako krvotok, ten vnitřní, břišní, živočišný žal – nad mrtvými, nad jejich mládím, jejich odtud nerosrozumitelnou řečí a smíchem, a zvláště jejich pronikavě smutným, dětským nevědomím toho, jak neprostupná temnota je čeká, a možná i nad naším společným smutkem – nad dvěma sirotami, ponechanými svému osudu jako Jeníček a Mařenka v černém lese, dvěma osamělými nedonošenci vyhozenými na břeh nového století po vysilující námaze tolika vyhubených pokolení žen a mužů, kterým se v konečném součtu podařilo nás pouze dostat na svět, a za tohle jim musíme posmrtně pogratulovat, neboť většině jejich současníků se to nepovedlo. Tak nebreč, proč (s temným obličejem jako po úderu a okamžitým pohybem – přivinout mě k sobě, pohladit po hlavě, utěšit...) – už nebudu, promiň, prosím tě, už to přešlo. Tak dál – k příčeskům a baloňákům šedesátých let, k tomu, co už probublává živou dětskou pamětí, ne fotogra-

ficky, ale plně objemově, na dotek a vůni, pamatuji si, jak děsivě takový plášť šustil, když jsem se schovávala do skříně. Ach, měla jsem taky takového králíka, v krátkých kalhotách a krajkové fiší! Jen si nevzpomínám, co dělal, když se natáhl – hrál na buben?